

Subjekt

Wittgenstein řekl, že „subjekt nenáleží ke světu, nýbrž je hranicí světa“ (eine Grenze). Zde je především třeba dodat: každý subjekt je takovou hranicí, protože subjekt není jeden jediný, nýbrž je mnoho takových subjektů, a tedy i mnoho takových hranic. Zejména však: čím by byl svět bez nesčíslných subjektů? Byl by bez hranic? Tím ovšem nelze rozumět jen neomezenost světa vnějšími hranicemi, nýbrž nutně i neomezenost jakýmikoli hranicemi nebo přehradami vnitřními, tedy dokonalou vnitřní homogennost čili nestrukturovanost. To by nás dovedlo na úplné scestí. Ale Wittgenstein má v něčem pravdu, i když jeho vyjádření rozhodně nemůže obstát před kritickým soudem. Nelze trvat na tom, že subjekty vůbec nenáleží světu, tedy ani jen částečně; na druhé straně ovšem nepochybně nejsou pouhými částmi nebo složkami světa. Svět je dílem aktivního událostného dění nesmírného počtu nejrůznějších subjektů rozmanitých úrovní (a jejich aktivit). Světové dění je naprosto závislé na událostném dění (a aktivitách) nesčetných subjektů, protože výhradně jejich prostřednictvím vstupuje čas do „reálné skutečnosti“ a umožňuje tak i každou setrvačnost (jež spočívá v opakujících se „návratech“ v podobě více nebo méně kruhovitého, cyklického dějství – bez toho by nebyla možná žádná, ani časově omezená „trvalost“). Je-li veškerá „reálná skutečnost“, tj. celý „reálný svět“ (jak mu dnes běžně rozumíme) závislý na dějících se subjektech a jejich aktivitách, a je-li podmínkou a předpokladem veškerého dění, včetně veškerých aktivit, přicházející čas (tedy budoucnost), musíme se pokusit lépe porozumět tomu, jak se liší vlastní dění subjektů od vnitrosvětového dění, jak mu obvykle rozumíme. Subjekt se totiž děje tak, že se svým zaměřením (a zaměřením svých akcí) orientuje proti proudu přicházejícího času, tedy tváří obrácenou k budoucnosti a do budoucnosti. Zároveň však každé uskutečnění kterékoli z jeho aktivit musí bezpodmínečně použít nějakého relativně trvalého materiálu, do něhož by se výsledek jeho aktivit mohl otisknout a nabýt tak rovněž relativní trvalosti.

(Písek, 040731-1.)